TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2007 m. sausio 25 d.*

Byloje C-370/05

dėl *Vestre Landsret* (Danija) 2005 m. spalio 5 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2005 m. spalio 10 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

Uwe Kay Festersen

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai A. Tizzano, A. Borg Barthet, J. Malenovský (pranešėjas) ir U. Lõhmus,

generalinė advokatė C. Stix-Hackl,
posėdžio sekretorius B. Fülöp, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2006 m. liepos 12 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: danų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— U. K. Festersen, atstovaujamo *advokat* K. Berning,

— Danijos vyriausybės, atstovaujamos J. Molde, padedamo *advokat* P. Biering,

— Norvegijos vyriausybės, atstovaujamos K. Moen ir I. Holten,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos H. Støvlbæk,

susipažinęs su 2006 m. spalio 3 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su EB 43 ir 56 straipsnių aiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant baudžiamąją bylą, pradėtą prieš U. K. Festersen todėl, kad jis nesilaikė pareigos nuolat įsikurti žemės ūkio valdoje, kurią jis įsigijo Bov komunos teritorijoje, Pietų Jutlandijos departamente (Danija).

Nacionalinės teisės aktai

3 Pagal Danijos žemės ūkio įstatymo (landbrugsloven) 2 straipsnio redakciją, išplaukiančią iš 1999 m. liepos 15 d. Nutarimo dėl kodifikacijos Nr. 598 (lovbekendtgørelse nr. 598, toliau – Žemės ūkio įstatymas):

„1. Kiekvienai žemės ūkio valdai nustatyta dirbimo pareiga pagal šio įstatymo nuostatas.

2. Žemės ūkio valda – ta, kuri kadastro registre nurodyta tokia esanti.

<...>“

4 Žemės ūkio įstatymo 4 straipsnio 6 dalis numato:

„Kai žemės ūkio valda yra padalyta arba dėl kitų priežasčių jos plotas mažesnis nei 2 ha, dirbimo pareiga netaikoma, nebent pats savininkas pageidauja ją išlaikyti <...>“.

5 Pagal to paties įstatymo 7 straipsnį:

„1. Kiekviena žemės ūkio valda eksploatuojama savarankiškai ir joje turi būti tinkami gyvenamieji pastatai, kurių gyventojai dirba žemę atsižvelgdami į 8 straipsnio 4 ir 6 dalių, 9 straipsnio 1 ir 2 dalių ir 10 straipsnio nuostatas.

2. Valda turi būti tinkamai eksploatuojama, atsižvelgiant į galimybes iš jos gauti ekonominės naudos, į reikalavimus naminių gyvulių sveikatos, gamtos ir aplinkos srityje.

<...>“

6 Minėto įstatymo 16 straipsnis nustato:

„Kiekvienas fizinis asmuo gali įsigyti žemės ūkio valdą, esančią kaimo vietovėje, kurios plotas viršija 30 ha, su sąlyga, kad:

<...>

4) įgijėjas per šešis mėnesius nuo įsigijimo nuolat apsigyvena valdoje;

5) įgijėjas pats eksploatuoja valdą

<...>

2. 30 ha ploto neviršijančią žemės ūkio valdą galima įsigyti, jei įgijėjas atitinka 1 dalies 1–4 punktuose numatytas sąlygas.

<...>“

7 Pagal Žemės ūkio įstatymo 18 straipsnį:

„1. Išskyrus 16, 17 ir 17 a straipsniuose numatytus atvejus, kaimo vietovėje esančią žemės ūkio valdą galima įsigyti tik gavus Mitybos, žemės ūkio ir žuvininkystės ministro leidimą.

<...>

4. Ministras gali leisti asmeniui įsigyti žemės ūkio valdą šiais atvejais:

1) kai įsigyjama 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytam naudojimui ir galima tikėtis, kad artimiausioje ateityje valda bus naudojama šiai paskirčiai;

2) kai įsigyjama naudoti ne žemės ūkio paskirčiai siekiant pelno, jei tai gali būti laikoma pageidautina atsižvelgiant į bendrąjį interesą;

3) įsigyjama siekiant ypatingų tikslų, be kita ko, naudoti valdą mokslo, auklėjimo, socialiniais, terapeutiniais ar rekreaciniais tikslais;

4) įsigyjama siekiant sukurti užliejamas pievas arba pertvarkyti žemės sklypus į gamtines zonas arba

5) kai tai pateisinama kitomis ypatingomis aplinkybėmis.

<...>“

8 Žemės ūkio įstatymo 27 straipsnio 2 dalis numato:

„Kai prašymas leisti įsigyti ar išsinuomoti žemės ūkio valdą nepateikiamas tinkamu laiku, kompetentingas <...> ministras gali nurodyti savininkui perleisti nuosavybę mažiausiai per šešių mėnesių terminą, kuris negali viršyti metų, arba pirkėjui ar nuomininkui baigti sutartinius santykius per tą patį terminą. Taip pat yra ir tuo atveju, kai leidimas nesuteikiamas ar baigiasi jo galiojimas arba kai netenkinamos sąlygos leidimui suteikti.“

9 Pagal šio įstatymo 33 straipsnį:

„1. Gali būti skirta bauda tam, kas:

<...>

3) nevykdo reikalavimo, keliamo jam pagal 8 straipsnio 5 ir 7 dalis, 9 straipsnio 5 dalį arba 27 straipsnį.

<...>"

10 Remiantis 2000 m. vasario 22 d. aplinkraščio Nr. 26 dėl Žemės ūkio įstatymo 62 straipsniu:

„Pagal (Žemės ūkio) įstatymo 18 straipsnį leidimas įsigyti žemės ūkio valdą su neterminuotu atleidimu nuo 16 straipsnio 1 dalies 4 punkte numatytos pareigos apsigyventi gali būti suteiktas tik ypatingomis aplinkybėmis. Pavyzdžiui, tuo atveju, kai per metus ilgą laikotarpį neįmanoma laikytis pareigos apsigyventi dėl valdos buvimo vietos ypatumų. Nuostata yra taikoma siaurai."

11 1999 m. liepos 26 d. Nutarimo Nr. 627 dėl profesinio mokymo ir apsigyvenimo sąlygų atsižvelgiant į Žemės ūkio įstatymą (*bekendtgørelse nr. 627 af 26. juli 1999 om uddannelseskrav og bopælskrav m.v. i henhold til landbrugs loven*) 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog pareiga įsteigti nuolatinę gyvenamąją vietą žemės ūkio valdoje reiškia, kad asmuo šioje valdoje nuolat ir nepertraukiamai gyvena ir nakvoja, išskyrus trumpalaikių ypatingų aplinkybių atveju. Minėtas asmuo turi būti įrašytas į šios komunos gyventojų sąrašą kaip minėtos valdos gyventojas, šiai esant jo pagrindine gyvenamąja vieta mokesčių požiūriu.

12 To paties nutarimo 4 straipsnio 2 dalis numato, kad įgijėjas turi laikytis įsikūrimo pareigos aštuonerius metus nuo žemės ūkio valdos įsigijimo.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13 1998 m. Vokietijos pilietis U. K. Festersen Pietų Jutlandijos departamente įsigijo nuosavybę, kuri kadastro registre apibūdinta kaip žemės ūkio valda. Ją sudaro du sklypai: pirmasis – 24 a, esantis miesto zonoje, skirtas statyboms, o kitas – tai kaimo zonoje esanti 3,29 ha pieva.

14 Suinteresuotajam asmeniui neįvykdžius pareigos apsigyventi šioje valdoje, Pietų Jutlandijos departamento žemės ūkio komisija jį įspėjo, kad jis įvykdytų šį reikalavimą, 2000 m. rugsėjo 8 d. nurodydama jam perleisti savo valdą per šešis mėnesius, nebent per tą laikotarpį jis įteisintų savo nuosavybės teisę gaudamas atleidimą nuo dirbimo pareigos arba įvykdydamas sąlygą apsigyventi.

15 2001 m. liepos 16 d. minėta komisija U. K. Festersen nustatė naują šešių mėnesių terminą savo nuosavybei perleisti, išskyrus jei prieš pasibaigiant šiam terminui, jis imsis būtinų priemonių sumažinti savo nuosavybės plotą iki 2 ha, kartu prašydamas atleisti jį nuo eksploatavimo pareigos, arba įsikurti valdoje.

16 2003 m. rugpjūčio 18 d. Gråsten vietos teismas skyrė U. K. Festersen 5 000 DKK baudą dėl Žemės ūkio įstatymo 33 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir 27 straipsnio 2 dalies pažeidimo, nes jis neįvykdė Pietų Jutlandijos departamento Žemės ūkio komisijos reikalavimų. Taip pat jis buvo nubaustas periodine 5 000 DKK bauda, kurią jis turės mokėti kiekvieną mėnesį, jei jis neįvykdys šių reikalavimų iki 2003 m. gruodžio 1 dienos.

17 U. K. Festersen, įsikūręs valdoje 2003 m. birželio 12 d., įrašytas į Bov komunos gyventojų registrą kaip gyvenantis šiuo adresu nuo 2003 m. birželio 12 dienos.

18 U. K. Festersen jam nepalankų sprendimą apskundė *Vestre Landsret* ir paprašė jį išteisinti. Prokuratūra paprašė palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

19 U. K. Festersen ir prokuratūra nesutarė dėl klausimo, ar Žemės ūkio įstatymu nustatyta įsikūrimo pareiga atitinka įsisteigimo laisvės ir laisvo kapitalo judėjimo principus, įtvirtintus EB 43 ir 56 straipsniuose.

20 Šiomis aplinkybėmis *Vestre Landsret* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar EB 43 ir 56 straipsniai draudžia valstybei narei numatyti sąlygą, kad žemės ūkio valdą gali įsigyti tik asmuo, kuris joje nuolat apsigyvena?

2. Ar atsakymui į pirmąjį klausimą turi reikšmės tai, jog ši valda negali sudaryti galinčio savarankiškai funkcionuojančio ūkio ir kad šioje valdoje esantis gyvenamasis pastatas yra miesto zonoje?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

21 Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar EB sutarties nuostatos, susijusios su įsisteigimo laisve (EB 43 straipsnis) ir su laisvu kapitalo judėjimu (EB 56 straipsnis), draudžia tai, kad nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, nustatytų sąlygą, jog, norėdamas įsigyti žemės ūkio valdą, asmuo turi įsteigti nuolatinę gyvenamąją vietą šioje valdoje.

22 Pirmiausia reikia priminti, kad teisės kitos valstybės narės teritorijoje įsigyti, eksploatuoti ir perleisti nekilnojamąjį turtą, kuri sudaro būtiną įsisteigimo laisvės

elementą, kaip matyti iš EB 44 straipsnio 2 dalies e punkto (1989 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją*, 305/87, Rink. p. 1461, 22 punktas), įgyvendinimas sukelia kapitalo judėjimą (2002 m. kovo 5 d. Sprendimo *Reisch ir kt.*, C-515/99, C-519/99–C-524/99 ir C-526/99–C-540/99, Rink. p. I-2157, 29 punktas).

23 Kapitalo judėjimas apima sandorius, pagal kuriuos ne rezidentai investuoja į nekilnojamąjį turtą valstybės narės teritorijoje, kaip tai matyti iš kapitalo judėjimo nomenklatūros, esančios 1988 m. birželio 24 d. Tarybos direktyvos 88/361/EEB dėl Sutarties 67 straipsnio (šis straipsnis panaikintas Amsterdamo sutartimi) įgyvendinimo (OL L 178, p. 5), nes ši nomenklatūra išsaugo savo buvusią nominaliąją reikšmę siekiant apibrėžti kapitalo judėjimo sąvoką (žr. 1999 m. kovo 16 d. Sprendimo *Trummer ir Mayer*, C-222/97, Rink. p. I-1661, 21 punktą; 2001 m. sausio 11 d. Sprendimo *Stefan*, C-464/98, Rink. p. I-173, 5 punktą; minėto sprendimo *Reisch ir kt.* 30 punktą ir 2006 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Centro di Musicologia Walter Stauffer*, C-386/04, Rink. p. I-8203, 22 punktą).

24 Taigi reikia išnagrinėti, ar nacionalinės teisės aktai, pavyzdžiui, nagrinėjami pagrindinėje byloje, sudaro kapitalo judėjimo apribojimą. Šiuo klausimu iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos aišku, kad tarp EB 56 straipsnio 1 dalimi draudžiamų priemonių, kaip laisvo kapitalo judėjimo apribojimo, yra tos, kurios atgraso ne rezidentus investuoti valstybėje narėje arba atgraso minėtos valstybės narės piliečius investuoti kitose valstybėse narėse (šiuo klausimu žr. 2006 m. vasario 23 d. Sprendimo *Van Hilten-van der Heijden*, C-513/03, Rink. p. I-1957, 44 punktą).

25 Todėl nors Danijos teisės aktai žemės ūkio srityje neįtvirtina diskriminacijos tarp Danijos piliečių ir kitų Europos Sąjungos ar Europos ekonominės erdvės valstybių narių piliečių, tai nereiškia, kad jais įtvirtinta pareiga apsigyventi, kurios galima nevykdyti tik gavus atsakingo už žemės ūkį ministro leidimą, neriboja kapitalo judėjimo laisvės.

26 Vis dėlto tokia priemonė galima su sąlyga, kad ja siekiama bendrojo intereso tikslų, ji taikoma nediskriminaciniu būdu ir atitinka proporcingumo principą, t. y. ji yra tinkama užtikrinti siekiamo tikslo įgyvendinimą ir neperžengia to, kas būtina jam pasiekti (1999 m. birželio 1 d. Sprendimo *Konle*, C-302/97, Rink. p. I-3099, 40 punktas; minėto sprendimo *Reisch ir kt.* 33 punktas ir 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Ospelt ir Schlössle Weissenberg*, C-452/01, Rink. p. I-9743, 34 punktas).

27 Kalbant apie sąlygą, susijusią su bendrojo intereso tikslo patenkinimu, Danijos vyriausybė teigia, kad nacionalinės teisės aktais, pirma, siekiama išlaikyti vieną iš tradicinio ūkininkavimo būdų Danijoje, kai žemės ūkio paskirties žemę dirba jos savininkas, ir norima, kad iš esmės žemės ūkio valdose gyventų ir jas eksploatuotų jų savininkai, antra, teritorijos tvarkymo tikslais išlaikyti nuolatinius gyventojus kaimo vietovėse ir, trečia, skatinti protingą žemės sklypų naudojimą kovojant su spaudimu žemės rinkoje.

28 Tokiais tikslais siekiama bendrojo intereso, ir jie gali pateisinti laisvo kapitalo judėjimo apribojimus (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Konle* 40 punktą, *Reisch ir kt.* 34 punktą bei *Ospelt ir Schlössle Weissenberg* 38 ir 39 punktus). Be to, kaip teigia Danijos vyriausybė ir Europos Bendrijų Komisija, šie tikslai atitinka bendrosios žemės ūkio politikos tikslus, kuri pagal EB 33 straipsnio 1 dalies b punktą siekia „užtikrinti deramą žemės ūkiu besiverčiančios bendruomenės gyvenimo lygį“ ir kurią pagal EB 33 straipsnio 2 dalies a punktą reikia kurti atsižvelgiant į „žemės ūkio veiklos savitumą, kuris priklauso nuo žemės ūkio socialinės struktūros ir nuo struktūrinių bei gamtinių įvairių žemės ūkio regionų skirtumų“ (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Ospelt ir Schlössle Weissenberg* 40 punktą).

29 Kalbant apie proporcingumo sąlygą, reikia patikrinti, ar įgijėjo pareiga nuolat įsikurti įsigytoje žemės ūkio valdoje yra, kaip tai teigia Danijos ir Norvegijos vyriausybės, tinkama ir būtina priemonė šio sprendimo 27 punkte išvardytiems tikslams įgyvendinti.

30 Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės priemonės tinkamumo reikia pastebėti, kad ji numato tik pareigą apsigyventi ir nenustato asmeniui, įsigijusiam mažesnę nei 30 ha žemės ūkio valdą, pareigos asmeniškai eksploatuoti šį turtą. Todėl neatrodo, kad pati priemonė galėtų užtikrinti nurodyto tikslo, siekiančio išlaikyti tradicinį ūkininkavimo būdą, kai žemę dirba pats savininkas, įgyvendinimą.

31 Žinoma, kalbant apie antrąjį Žemės ūkio įstatymu siekiamą tikslą, reikia pažymėti, kad pati pareiga apsigyventi gali padėti išlaikyti gyventojus kaimo vietovėse, ir be to, ji iš esmės skirta žemės ūkio valdų savininkams, kurie, atsižvelgiant į vieną iš bendrųjų Žemės ūkio įstatymo tikslų skatinti ūkininkavimo būdą, kai žemę dirba pats savininkas, patys eksploatuoja savo gamybos priemonę.

32 Vis dėlto turi būti pastebėta, kad atsižvelgiant į kartu vykstančius žemės ūkio valdų skaičiaus sumažėjimo ir jų koncentracijos reiškinius, kurie nurodyti Teisingumo Teismui pateiktose rašytinėse pastabose ir nebuvo ginčyti per posėdį, tikslas išlaikyti gyventojus kaimo vietovėse nebus pasiektas, jei žemės ūkio valdą įsigis žemės

valdytojas, kuris jau gyvena kitoje valdoje. Tokioje situacijoje pareiga apsigyventi neužtikrins, kad bus pasiektas minėtas tikslas, todėl neatrodo, jog pati ši pareiga gali realiai atitikti tokį tikslą.

33 Dėl trečiojo tikslo, kurio siekiama Žemės ūkio įstatymu, reikia konstatuoti, kad apsigyvenimo pareiga turi tikslą sumažinti asmenų, kurie potencialiai gali įsigyti žemės ūkio valdas, skaičių ir todėl ja gali būti sumažintas joms daromas spaudimas žemės rinkoje. Todėl gali būti pripažinta, kad tokią pareigą nustatantys nacionalinės teisės aktai, kuriais siekiama išvengti žemės ūkio paskirties sklypų įsigijimo tik dėl spekuliacinių priežasčių ir taip palengvinti galimybę pirmenybės tvarka įsigyti šią žemę asmenims, pageidaujantiems ją dirbti, atitinka bendrojo intereso tikslą valstybėje narėje, kurioje žemės ūkio paskirties sklypai yra, ir tai nebuvo ginčyta, ribotas gamtos išteklius.

34 Taigi reikia patikrinti, ar pareiga apsigyventi yra priemonė, kuri neperžengia ribų to, kas būtina tokiam tikslui pasiekti.

35 Vertinant būtina atsižvelgti į aplinkybę, kad minėta pareiga riboja ne tik laisvą kapitalo judėjimą, bet ir įgijėjo teisę laisvai pasirinkti savo gyvenamąją vietą, nors šią teisę jam užtikrina 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolo Nr. 4 2 straipsnio 1 dalis (toliau – EŽTK).

36 Pagal ES 6 straipsnio 2 dalį, „Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta (EŽTK) ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendrieji Bendrijos teisės principai“ (2006 m. birželio 27 d. Sprendimo *Parlamentas prieš Tarybą*, C-540/03, Rink. p. I-5769, 36 punktas).

37 Taigi pareiga apsigyventi, kelianti grėsmę pagrindinei teisei, kurią užtikrina EŽTK, yra ypač ribojanti. Todėl kyla klausimas, ar negalėtų būti priimtos kitos priemonės, kurios būtų mažiau ribojančios nei ši pareiga.

38 Šiuo atžvilgiu Danijos vyriausybė teigia, kad nagrinėjama pareiga negali būti pakeista mažiau ribojančiomis priemonėmis, kurios būtų vienodai veiksmingos siekiant užkirsti kelią, kad gamybai skirtų žemės ūkio paskirties sklypų kainos nebūtų paveiktos vien tik dėl paklausos, grindžiamos noru investuoti, o tai būtų nenaudinga profesionaliems žemdirbiams.

39 Nors ši vyriausybė tvirtina, kad vienintelė liekanti išeitis, siekiant išlaikyti pageidaujamą kainų lygį, yra jų valstybinis reguliavimas, vis dėlto ji nepatikslina, kodėl ši priemonė būtų labiau ribojanti nei pasirinkta pareiga apsigyventi. Be to, nepagrįsta, kodėl kita byloje paminėta priemonė, t. y. skatinimas išnuomoti įsigytus gyvenamuosius pastatus žemės ūkio valdoje, būtų labiau ribojanti nei ši pareiga. Šios vyriausybės pastabose taip pat nebuvo numatytos ir įvertintos kitos priemonės, prireikus galinčios būti mažiau žalingos laisvam kapitalo judėjimui, pavyzdžiui, nuostatos dėl didesnio apmokestinimo, kai sklypų perpardavimo sandoriai sudaromi tuoj pat po jų įsigijimo, arba ilgos minimalios trukmės reikalavimas, nustatytas žemės ūkio paskirties sklypų nuomos sutartims.

40 Taigi nėra jokio pagrindo, remiantis tuo, kas pirmiau pasakyta, Teisingumo Teismui konstatuoti, kad pareiga apsigyventi yra būtina nustatytam tikslui pasiekti.

41 Netgi darant prielaidą, kad ši pareiga būtų pripažinta būtina priemone norint pasiekti nustatytą tikslą, nes ji pati teigiamai paveiktų žemės rinką (atsižvelgiant į visus sunkumus, kurie kyla keičiant gyvenamąją vietą, taip atgrasindami nuo spekuliacinių sandorių, susijusių su žeme), turi būti pažymėta, jog kartu su šia pareiga įtvirtinus sąlygą išlaikyti gyvenamąją vietą ne mažiau kaip aštuonerius metus tokia papildoma sąlyga akivaizdžiai peržengia ribas to, kas galėtų būti laikoma būtina, nes ilgam laikotarpiui sustabdoma galimybė naudotis pagrindine laisve pasirinkti savo gyvenamąją vietą.

42 Žinoma, kaip tvirtina Danijos vyriausybė, Žemės ūkio įstatymo 18 straipsnis leidžia Mitybos, žemės ūkio ir žuvininkystės ministrui suteikti leidimą įsigyti žemės ūkio valdą neterminuotam laikui atleidžiant nuo pareigos apsigyventi. Vis dėlto pagal aplinkraštį Nr. 26, šios teisės įgyvendinimas ribojamas „labai ypatingomis aplinkybėmis“ ir reikalauja „siauro taikymo“.

43 Be to, kadangi šiame aplinkraštyje pateikiamas tik vienas pavyzdys, jis potencialiems įgijėjams nenurodo konkrečių ir objektyvių atvejų, kada bus leista nukrypti nuo pareigos apsigyventi, o kada ne. Toks neapibrėžtumas neleidžia asmenims žinoti iš EB 56 straipsnio kylančių jų teisių ir pareigų apimties, todėl tokia tvarka turi būti laikoma prieštaraujanti teisinio saugumo principui (šiuo klausimu žr. 2002 m. birželio 4 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-483/99, Rink. p. I-4781, 50 punktą bei 2003 m. gegužės 13 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, C-463/00, Rink. p. I-4581, 74 ir 75 punktus). Bet kuriuo atveju neatrodo, jog nustatant šią tvarką buvo atsižvelgta į Danijoje negyvenančius Sąjungos piliečius siekiant išvengti diskriminacinio taikymo.

44 Tokiomis aplinkybėmis pareiga apsigyventi *a fortiori* tiek, kiek šiuo atveju kartu su ja nustatyta aštuonerių metų trukmės sąlyga, kuri pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus taikoma mažesnių nei 30 ha žemės ūkio valdų įsigijimui, neatrodo esanti proporcinga siekiamam tikslui priemonė ir todėl ji yra su EB 56 straipsniu nesuderinamas laisvo kapitalo judėjimo ribojimas.

45 Danijos vyriausybė taip pat tvirtino, jog pagrindinėje byloje nagrinėjama pareiga apsigyventi turi būti leistina atsižvelgiant į Sutarties Protokolo Nr. 16 priede esančią leidžiančią nukrypti nuostatą, pagal kurią „nepaisydama šios sutarties sąlygų, Danija gali toliau taikyti galiojančius teisės aktus dėl nepagrindinio gyvenamojo būsto įsigijimo".

46 Vis dėlto šiuo atžvilgiu turi būti konstatuota, kad pareiga įsikurti įsigytoje žemės ūkio valdoje taikoma nepriklausomai nuo aplinkybės, ar nagrinėjama gyvenamoji vieta yra pagrindinė ar ne. Todėl Protokolo Nr. 16 nurodymas nėra tinkamas siekiant pateisinti tokią pareigą.

47 Atsižvelgiant į visa, kas pasakyta, nėra reikalo nagrinėti su EB 43 straipsniu aiškinimu susijusius klausimus.

48 Taigi į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad EB 56 straipsnis draudžia teisės aktus, pavyzdžiui, nagrinėjamus pagrindinėje byloje, kurie įsigyjant žemės ūkio valdą nustato sąlygą, kad įgijėjas nuolat apsigyventų šioje valdoje.

Dėl antrojo klausimo

49 Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar atsakant į pirmąjį klausimą pateiktas EB 56 straipsnio išaiškinimas būtų skirtingas tada, kai įsigyta žemės ūkio valda nesudarytų savarankiškai galinčio funkcionuoti ūkio ir kai šios valdos gyvenamieji pastatai yra miesto zonoje.

50 Iš į pirmąjį klausimą pateikto atsakymo matyti, kad EB 56 straipsnis draudžia nagrinėjamą pareigą apsigyventi, neatsižvelgiant į atitinkamai žemės ūkio valdai būdingas ypatingas aplinkybes. Todėl tokios aplinkybės, kurias nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo antrajame klausime, neturi reikšmės minėto straipsnio aiškinimui.

51 Dėl to į antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad EB 56 straipsnis nebūtų aiškinamas skirtingai tada, kai įsigyta žemės ūkio valda nesudaro galinčio savarankiškai funkcionuoti ūkio ir kai šios valdos gyvenamieji pastatai yra miesto zonoje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

52 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **EB 56 straipsnis draudžia nacionalinės teisės aktus, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kurie įsigyjant žemės ūkio valdą nustato sąlygą, kad įgijėjas nuolat apsigyventų šioje valdoje.**

2. **EB 56 straipsnio aiškinamas nebūtų skirtingas tada, kai įsigyta žemės ūkio valda nesudaro galinčio savarankiškai funkcionuoti ūkio ir kai šios valdos gyvenamieji pastatai yra miesto zonoje.**

Parašai.